

TTZCVINTEPORZOTLI

Canis Mexicana.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

ANIMAL hoc monstroso quodam corporis habitu, si probè in pictura figuram intueamur, apparet. Caput cum primis ad reliquū si corpus referas, adeo est paruum ut pars hæc toti suo mediocri vix proportionē respondeat. Oculi feritatem nullam spirant, sed mites porius ac mansueti videntur. Rostrum quod gibbum est & canino simile, totum albeat veluti & frons ac supercilia.

Aures cum subiacente versus rictum parte fulvi coloris sunt & pendulae. Collo est brevissimo & obeso valde, ipsique statim thoraci caput annectitur. Dorsum Cameli instar gibbosum, post collum subito ad pectus acclive, sed coxas versus declive coloris itidem fulvi. Cauda brevis adeo, ut primos haud crurum articulos contingat, albetq. tota, sub qua vulva & hæc prægrandis conspicitur. Turgentes quoque magnaq. per ventrem viring, conspicuas mammas, quæ sex numerantur, gerit. Pinguissimū ventrem monstrat, quæ pellis plurimis iisque nigricatibus variegata maculis & pèdula ornat. Crura ac pedes albicant digitis caninis divisi, & vnguibus valde exercitis profiant.

SCHOLIA EIVSDEM.

Hæc fidelissima est suisq. coloribus ex ipso Autographo excerpta delineatio, qua probè perspecta, facili quemuis assequi coniectura existimo, hoc animal Canem & quidem domesticam Mexicanam esse. Eocent hoc præcipue Caput, pedes ac mamille.

Libuit

IO. FABRI LYNCEI EXPOSITIONE.

467

Libuit autem hunc nobis ab hoc animali Commentarium auspicari, quod Canis apud veteres naturæ interpretes ac gentes pleraque, ijs honorum titulis superbiat, ut cæteris facile anteat animantibus cunctis. Et quo maiore obsecro ipsum encomio Plato afficere potuisset, quam quòd secundo de Repub. Dialogo saltem non Philosophum proclamauerit? Ciuitatis conseruatorem, profecto & custodem Philosophum esse debere præcipit; hunc autem ad Canis ingenium efformat, & docilitate quidem, ferocitate, notitia, velocitate & amore qui in Cane elucet effectus, præditum esse æquum censet. In hac sanè, inquit, bestia hoc admiratione dignum est, quem enim ignotum viderit graviter ferit, etsi nihil mali ab ipso sit perpeffus: noto autem blanditur, quamuis nihil boni ab ipso susceperit. At enim videtur hic naturæ ipsius effectus ingenius ac verè philosophus esse. Atque hinc minus certè mirari subit, veteres Cyrum Regem maximum Canino lacte enutritum effinxisse. Rex enim vigilans, potens, sagax & philosophus esse deberet, ut rectè Academia Princeps aut Regem philosophari, aut philosophum regnare voluerit. Ex eodem nisi fallor fonte proflixit, licet ridiculum planè, quod Plutarchus aduersus Stoicos memorat: Gentem fuisse apud Æthiops, inter quos Canis regnasset, quem nullus interfecisset Æthiopum, sed cui in amplo sedenti folio honores regio detulissent adorassentque. Et Plin. lib. 6. Ex Africa inquit, parte Ptoembari & Ptoempharæ qui Canem pro Rege habent, motu eius Imperia augurantes. Ex quo facilis quoque habetur causa, cur per Canem Socrates iuraret, quod perinde faciebat ac si per ipsam iurasset Philosophiam, cuius symbolum, ut modò ex Platone deduximus, Canis præferebat: ob id nimirū, quod ignorantiam ipse Canis pessimè oderit, cum hominem ignotum dentibus inuadat, notitiam verò carissimam habeat, adeoq. notum blandimentis demulceat, licet in hoc penitus nihil mutatum fuerit. Sola itaque ignorantia ipsi displicet, quam odit: hominem verò eà depulsa non odit, quod ut philosopho proprium, ita maximè in ipso laudabile existit.

Canem itaque sic admirati sunt veteres, ut alij quemadmodum in superstitiões prona erat fatua illa Gentilitas,

(Prodigiosa loquar veterum mendacia vatum)

Diuinos etiam huic bestia honores decernere non dubitarint. Mercurium suum qui Ethnicis animorum custos credebatur, canino dictum capite & eodem insignitum Anubim, quod Ifidi & Osiridi, vel ut alij falso credebant, toti custodiendæ vniuersitati assignatus esset, extare voluerunt. Egyptij autem præ reliquis Cani, nec huic solum, sed furdis etiam quamplurimis alijs & sensus expertibus rebus diuinos pendebant honores, quos rectè propterea lib. 5. Satyr. Iuuenalis & falsè ridet.

Quis nescit, inquit, qualia demens

Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat

Pars hæc, illa pauet saturam serpentibus Ibin.

Effigies sacri nitet aurea Cercophitei.

illic

Oppida tota Canem venerantur, nemo Dianam,

Cur à Cane principium sumatur.

Canis à Platone Philosopho & Cuiusmodi custodi paratur.

Canis Æthiopijs pro Rege honoratus.

Socrates per canem quasi per philosophiam iurabat.

Canes Gentiles pro Deo venerati.

Ægyptiorum deus si effigies fatua superstitio ridetur.

Porrum & Cape nefas violare ac frangere morsu.
O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis
Numina!

Plutarchus
Ethnicorum
superficio-
nem sano
modo in-
terpreta-
ri ait.

Sed operæpretium fuerit hic Christiano etiam homini ob oculos ponere, quam Ethnicus licet Philosophus Plutarchus in quâ, in suo de Iude & Osride opusculo de Dijs his fictitijs mentem habuerit. *Quidam enim, inquit ille, penitus aberrantes in superstitionem sunt lapsi, alij deviantes veluti paludem superstitionem in impietatem quasi in locum præruptum, nec opinantes incurrerunt. Quam obrem debemus præcipue doctrinam ex philosophia mystagogam nobis adiungere, atque ita singula qua dicuntur & aguntur, perscrutare pie; ne ut dixit Theodorus, sermones suos quos dextera porrigeret, auditorum nonnulli acciperent sinistra: Et posterus paulo. Itaque non debemus in his colendis requiescere, sed per has in Numine Divino venerando quasi per clariora & ad id naturâ comparata specula. Res enim illa quæ spirat, videt, & motus ex seipsa habet fontem, notitiamq. convenientium & alienorum, hæc ex intelligente (quo regitur auctore Heraclito Vniuersitas) riuiulum & portionem traxit. Quare non minus in his adumbratur Numen Diuinum, quam in ereis & lapideis opificijs, quæ interitum æquè recipiunt & infecturam coloris, sensu omni & intellectu naturâ vacant.* Verum nos, quos Dei misericordia Christianos nasci & in sancta Filij eius lege immori voluit, missa hæc faciamus, & Ethnico philosopho relinquamus, qui aliquem saltem colorem dicere voluit, cur præ cæteris animantibus plus Canem Ægyptij coluissent, quod tam mirabili nempe inter bestias naturali instinctu à Conditore suo donatus fuerit, vt satis ipsum Plato, Aristoteles, Plinius alij. Naturæ Mystæ laudare & admirari nequiverint.

Canis Ethy-
monê lin-
gua Cim-
brica peci-
tum.

Hic continere me non possum, quin Ioanni Goropio Becano viro eruditissimo & de antiqua ac veneranda Theologia summè merito assentiar, qui magnum illum *Leuinum Torrentium* laudatorem inuenit, quidquid aduersus ipsum Critici quidam blaterent, quod & otio, & literis abusus fuerit, calumniantur. Hic tum in *Hermathena* sua, tum in *Hieroglyphicis* ac *Hispanicis* Canis Etymon probabilissima sanè coniectura à lingua *Cimbrica* radice Germanicæ deriuat. His enim *Can* & *Con* nihil aliud sonat, quàm *Scio* aut *possum*, quorum vtrumque in eo consistit, vt is qui potest vel scit, id quod potest vel scit, ante apprehendat & complectatur. Canis autem, vt supra iam ex Platone deductum, notitia plurimum valet, sed & animosissimum simul est animal. A Cimbrico igitur vocabulo *Can*, Latinis *Canis* & Græcis *Κυνίς* sunt nata, quarum vocum nec hi nec illi rationem vllam assignare possunt. Vnde quidem Plato *Κύνος*, olim Canem Phrygibus significasse: docuerunt autem longè ante natas in Græcia Athenas, Linus & Orpheus Philosophiam apud Thracas, à quibus ad Phryges: ab his serò tandem ad Græcos (qui non immeritò ob id forsitan ab Ægyptio Sacerdote pueri appellabantur) peruenit. Sed quid *Κύνος* vt peregrinum vocabulum Græcis denotet, Plato non assignat, vt idem Goropius notauit. Vnde miror non parum Cælium Rhodiginum, qui *Κύνος* pro Cane Græcanicum facit & cum Eustathio *καπὸ τοῦ Κύνος*, hoc est ab amare deducit.

Et de Canis quidem animositate hic nihil dicere attinet: videri hæc possunt

possunt apud Aristotelem, Plinium, Plutarchum, Alianum aliosq. qui & fidelitatem ipsius varijs simul encomijs & exemplis celebrarunt. De notitia, sagacitate & docilitate, quæ mihi nota sunt breuissimè hic proferre non grauebor.

Viuimus in hac luce orbis terrarum ROMÆ nempe æterna vrbium VRBE, in qua plurimos quoridie oculorum vsu priuatos ostiarum stipem coligentes contemplantur, quorū pleriq. Cane mediocris magnitudinis catenulæ ferreæ alligato vtuntur: hic ipsis dux & magister viarum: hic diluculo eos ad varia Vrbs loca educit, & sospites vesperi domum reducit: hic fidissimus tota ipsis die socius adsidet, & loco etiam solutus vbi parumper expatiatus fuerit, longè tamen haud discedit, & ad minimam heri sui vocem recurrit, collum sine vllò renifu catenæ adaptandæ subijcit, & inter medias populosæ Vrbs turbas longissimè ab ædibus etiam diffusus, rectam viam sine vllò diuerticulo, absque vllò in foueâ aliquam præcipitandi magistri sui metu domum pergit, ac pensum laboris sui diurni, panem nempe mucidum & aquam gelidam ab hero accipit. Et quod mireris amplius in hac docili bestia (quod ipsi mihimet mendici cæci facti fuerunt) ad quæcunq. etiam longissimè distantia & aliquot milliaribus ab VRBE remota, vt est S. Pauli Basilica in via Ostiensis, loca eos deducit. Vbi enim Cæcus à sua in qua habitat platea remotior paululum ad biquium aut trivium aliquod peruenerit, & aurium iudicio quo maximè Cæci pollèt, siue hoc ex fontium aque cuiusdā lapsu, siue fabricorum & artificum strepitu collegerit se tali quodam loco constitutum esse: Et si ad SS. Petri aut Pauli, aut Ioannis Lateranensis Basilicas, quæ pluribus passuum millibus & in triangulo quodammodo collocatæ à se inuicem absunt, properare desideret, absque eo quod vllum mortalium, quo loco sit interroget, loro suo Canem semel tantum vel hac vel illac, & Ecclesias dictas verlus dirigit, tum securus ad harum aliquam, quam ipse in animo haber perducitur, vesperiq. saluus sine vllò diuerticulo reducitur.

Canes Ro-
mæ Caco-
rum mendi-
cantium,
& mira horū
docilitas.

Quod si in longissimo quodam vico sex septemve Cæcus domos habeat, quas bisterue in septimana Eleemosynam postulaturus, ibique precesiones dicturus suas adire sit solitus, vbi ad huiusmodi platearum aliquam, quas optime Canis cognoscit, peruenerit, nisi singulas & iam sibi notissimas aedes prius omnes accesserit, ex ea minimè discedit. Vbi autem precatiunculam iam mendicus inceperit, decumbit interea Canis quietemq. fessus capit, & quando vltimam precationum vocolam prolatam audiuit, confestim sine vllò magistri monitu nuuque surgit, & ad alias consuetas aedes gressum dirigit.

Vidi profectò non sine maxima animi mei iucunditate simul & stupore, dum Cæco cantanti & stipem petenti nummulus ex superiori domus parte ante pedes proieceretur, industrium adeo ipsius Canem fuisse, vt illum quasi fuerit, & ore è terra sublatum arreptumq. in ipsam heri sui captulam seu pyxidè reposuisset: & si fortè fortuna eundem non protinus reperisset, baculo ab hero suo monitum & comminanti bus verbis adactum, vt omni adhibita diligentia proiectum nummum indagaret. Si verò panis ex fenestris deiectus fuisset,

Rarum in-
dubie Ca-
nis exem-
plum.

fuiſſet, Canis hic famelicus licet, niſi cum domino ſuo prius porrexiffet & ab eo portiunculam accepiffet, eundem minime arroſat. Antequam autem ſuo Cæci famulatio Canem ductorem adaptent, bi-meſtre aut ad ſummum tri-meſtre diſciplinæ huic ſpatium impendunt, prout nimirum flexibilior Canis natura, cuiusque meliore luto Titan præcordia finxit. De domeſticis & amicorum relatione hæc non iniucunda, ut ſpero, promã. Solebat ædes meas amicus frequenter inuiſere, qui cum ingentem ex Moloflorum ferme genere Canem ſecum duceret, ipſique ego ad ſuperiores ædium partes aditum præcludi iuſſiſſem, pederet autem prope oſtium inferius mearum ædium Pes Capreoli funiculo illigatus, quo campanulam aduentantes & intrare cupientes pulſare docebantur, idque à domino ſuo iam ſæpius factitatum Canis cõſpexiffet, ubi admiſſo hero inuitus exclusus fuit, paulo poſt tintinabulo pulſato puer deſcendit, & præter Canem neminem offendit, qui pedibus ſuis Capreoli pede arrepto, intromitti geſtiens hominis inſtar funiculum traxerat; nec id ſemel tantum, ſed reiteratis alia die vicibus tentauit, nobis omnibus conſpicientibus, ridentibus & beſtiæ ingenium admirantibus.

Mirum Canis ingenium in pulſando.

Hic ipſe Canis cum in ollam prægrandem vnguinẽ illitam lingendi cauſa caput immiſiſſet nec reuocare poſſet, ubi diu multumque luçtatus ſed fruſtra, & ut ne vas illud figulinum rumperetur, leniter tractaſſet, tandem impatientia fractus, maximo cum impetu terræ impedit, in fruſta comminuit, & ea ſe mox moleſtia liberauit.

Quod autem Zonaras in Iuſtiniano miraculi veluti loco aſſert, Canem Byzantium fuiſſe adductum, qui ſpectante populo cuiusque ex aſtantibus nominatim ore veſtes arripuerit & ſuum cuique annulum in cumulũ prius compoſitum attulerit. Et ante Zonaram Plutarchus ſe ſpectante totũ Theatrum & Cæſarem (interfuerat enim Pater Veſpaſianus in Marcelli Theatro) obſtupuiſſe ait, cũ à Mimo Canem quendam introductum vidiffent, qui mortuum ſe effinxerat, trahi retrahique permiſerat, donec ad vocis cuiusdam articulum peruentum fuerat; qua audita tanquam è profundo expergefactus ſomno, ad illum ad quem oportebat, ſe contulerat. Hæc ita, inquam, trita ſunt & vulgaria, ut Romæ à Circulatoribus in *Circo Agonali*, quò honeſtam populo & ludicram recreationem præbeant, quotidie ferme agitentur. Obſeruant enim Canes nutum, obrutum & ſermonum momenta Magiſtrorum, ex quibus longo iam tempore edocti, quid facto opus ſit optime callent.

Mimorum Canes quid olim Byzantij & Romæ præſtiterint hodieque præſtent.

Credendum omnino cenſeo Alberto Magno: Canem fuiſſe, qui cænaturis in menſa conuiuiſtabili veſtigio lumen tenuiſſet: cùm Nobiliſ. S. Stephani Eques Caſſianus Puteus Lynceus amicitia mihi peruectiſtã coniuñctiſſimus, bonarum & amãniorũ literarum ac Philoſophiæ præcipue, Chymicæ & Antiq̄uitatum apprime doctus, Florentia non ſemel ſe vidiffiſſe mihi affirmarit quendam Sereniſſimæ illius Mediceæ familiæ Principem Canem aluiſſe, qui ad nutum Heri ſui imperium omne reciperet, menſæ continuò inſeruiret, orbem apportaret, patinas reportaret & ore arrepto argenteo diſco, in quo calicem vitreum vino repletũ ſtantem gerebat; ita affabrè Domino ſuo porrigeret,

ret, ut ne tantillum vini effunderet, cui & equum conſcendenti fideliter ſtapedem infixis dentibus arctiſſimè firmaret.

Enimverò ridiculi fortaiſſi ſimus, inquit Plutarchus libello de Animantium comparatione, ſi docilitatem venditemus beſtiarum, quarum Democritus nos ſummis in rebus diſcipulos eſſe oſtendit. Aranea in texendo & ſarciendo, Hirundinis in adificando, in ſuauiſter modulando Oloris, & Luſcinia in cantu & voce ſingenda. Et in arte medica, cum videmus Canes ſelle laborantes certa quadam herba ſe repurgare. inedia curantur Lupi & Leones quando carnibus nimium ſunt oppleti cubantes fouentesque ſe quieſcunt. Capræ (retenſes, quæ Diſtamo guſtato facile ſagittas expellunt, mulieribus prægnantibus monſtrauerunt huic herbe vim elidendi partus eſſe.

Beſtiæ videtur quædam homines officina docuiſſe, & medicamenta inueniſſe.

Doceri præterea Canes poſſe, ut ex profundo etiam aquæ aliquid foras portent; Arrepta ore pecuniã ad macellum properent & à noto ſibi Lanione carnes, vel à Caupone etiam vinum emant domumque reportent: Rem perditam omni diligentia requirant & inueniant: Currui aptati pueros trahant, Clitelis impoſitis ſarcinulas geſtent: Gladijs accincti haſtati & erecti incedant; Tympanum pulſent: Equorum ritu ad numeros ſaltent: In rota verſatili ambulantes, vel truſilem molam agent, vel carnes in veru ad ignem voluant: in venationibus & aucupijs ea demum præſtent, quæ vix homines norunt, partim nos cum voluptate vidimus, partim amici nobis experti retulerunt.

Canes plurima doceri poſſunt.

Hactenus ego bona fide exoticum hoc animal Canem eſſe affirmavi, quod vix nunc rationibus demonſtrare conabor, ex Capite nempe, pedibus & mammillis. Et à capite initium capiam; Nam etiam Plato in Timæo caput membrorum corporis diuiniſſimum reliquorumque membrorum princeps dixerat. Et in Phyſiognomicis Ariſtoteles eos qui hanc artem exercent, ex vultu maxime prædicere, & ad Canum figurã detorta ſi homines capita ſortiti fuerint (quos Plinius Cynamolgos vocat) Canum quodammodo moribus imbutos eſſe fatetur. Ex capite igitur quod Canino valde ſimile eſt, hoc animal Canem eſſe facile arguemus. Diſſiteri tamen non poſſum, adhuc certius ſignum præter roſtrum aureſque Caninas fuiſſe, ſi dentes hic ferrati & Canini conſpicerentur, verum in mitioribus qualis hæc beſtiola fuit, illa dentium feritas etiam vix latrantibus apparet. Hoc interim lectorem monere debeo, roſtrum à Sculptore paulò gibboſius & eminentius quàm in pictura eſt, effectum fuiſſe.

Rationibus aſtruitur hoc animal Mexicanum Canem eſſe.

Si crura & pedes inſpiciamus, quin omnes nobis manus daturi ſint, nullus dubito. Habent inquit Ariſt. 2. de hiſt. Anim. in principio ſtatim, Quadrupes omnes vice brachiorum crura priora, ſed præcipue quæ multiſida ſunt, hæc manus ſuo digitato pede reſpondent, hoc enim ad plura, quaſi manu, utuntur. Quæ autem animalia digitatos habeant pedes, inferius paulò declarat dum ait: Quadrupedum autem quæ ſanguine conſtant eademque animal generant, alie multiſide ſunt, quales hominis manus pedesque habentur. Sunt enim quæ multiplici pedum ſiffura digitentur, ut Canis, Leo, Panthera. Iam autem probè noui, ex multiſidis etiam Leonem, Lupum, Vulpem, Felem, Lupum Ceruarium & ſi quæ alia eſſe: Verum his noſtra figura non magis reſpondet, quàm pomo ouum. Quor

Multiſidarum quadrupedum crura brachij & pedes manibus reſpondent.

autem in digitis Canum pedes sint fissi, operæpretium hic addendum cenleo. Iulius Cæsar Scaliger vasto illo suo super Aristotelis Historiam Animalium volumine laudatum modò Aristotelis locum declarans hæc habet. *Canibus non quini digiti omnibus, sed maiori parte quaterni, quintus aliquibus verè extra ferriem aliorum altiùs appensus. Venatores olim secum, leduntur enim ibi multum & sepè.* Hæc ego & falsa & dubia ex ipsa Natura & magistro Aristotele assero. Non clarum satis quod ait: *Canibus non quini digiti omnibus.* Cum nec inter posteriores & anteriores discrimen hic vllum faciat, quod ad lucem huic loco afferendam plurimum conferre poterat. Audiamus communem præceptorem. Hic cum præclare admodum lib. de partibus Animal. 4. cap. 10. de Hominis manus vlu & officio philosophatus esset, homini nempe non quia manum haberet, ideò prudentiam tributam; sed quia prudentissimus esset, ideò manu tanquam instrumentorum instrumento à Natura dotatum fuisse: Atque ideo in Naturam iniurios planè esse (inter quos & Plinium numerare soleo, qui Naturam non matrem sed nobis Nouercam extitisse conqueritur) quod deterrimè nobiscum agi exiltiment, quia nudi & inermes nascimur, quid inde? Cætera enim animalia vnum auxilium habent, idque nullo pacto permutare possunt, & ita calceata cum iisdem semper armis, eodem perpetuò vestitu dormire coguntur. Homini verò manus pro vngue, vngula, cornu, hasta, ense & quouis altero instrumentorum inseruit. Hæc enim sibi manus omnia fabricare, in seipsa tenere ijsque aprissimè aduersus bestias vti nouit. Cum ita inquam, Aristoteles Philosophatus fuisset, subdit tandem: *Flexus brachiorum homini tum ad cibum adiuuendum, tum ad ceteros vsus contra, quam quadrupedum generi aguntur. Illis namque introrsus poplites flecti necesse est ut ad gressum viles sint. Vsum enim pedum præstant artus priores, quanquam illius etiam generis ea, quæ digitata sunt, non modo ad gressum vtuntur prioribus cruribus & repugnant, quod solipedes posterioribus faciunt, non enim crura eorum priora cubitis manibusq. proportionem respondent, vt nonnullorum ex ijs quorum pedes in digitos finduntur, ob id pedes priores quinis distinctos digitis habent, posteriores quaternis vt Leones & Canes, atque etiam Lupi & Pantheræ, quintus enim eorum quinto magnoque manus respondet.* Quæ omnia Scaliger vel oscitanter legit, vel vt Canum more, ex qua familia oriundum se gloriatur, morderet & noui quid afferre videretur, nauci fecit, ipsique adeò Naturæ vim intulit. Quod si vel Canum Anatomem vllam vidisset, vel ea quæ de vnguibus hic attulit Aristoteles ad vnguem pensitasset, nobiscum certè conuenisset. Sunt enim in omnibus omnino latrantibus Canibus quaterni saltem in posteriorum singulo pede digiti vnguesque, & quinque in prioribus, quorum recta sanè ratione quintus minor ac maior dici potest, quod de pollice nostro, cui is respondet, affabrè Aristoteles dixerat. Minor si figuram & magnitudinem spectes est pollex, sed maior si vsum ac valorem consideres, quia enim in apprehendendo maximè pollet, ideò *Pollicem* Latinis dictum existimo. Hunc Aristoteles tanti fecit, vt manus veluti toti, aut ceteris quatuor digitis in animalibus equipararit. Veluti enim, manus si non esset, apprehensio nulla fieret, sic vbi hic deficeret, non eadem illa facultas proba daretur. Hic enim à parte inferiori sursum premit

Natura hominibus non Nouercam sed benigna mater.

Canes in pedibus anterioribus quinque, in posterioribus quatuor habent digitos.

premit, vt ceteri à superiori deorsum, ob id breuis crassusque formatus est.

Atque hic tam omnibus animalibus quibus apprehendendi facultas concessa fuit necessarius videtur, vt in Auibus etiam & Crustaceis quin Insectis plerisque longè à multifidorum tamen genere discrepantibus reperitur. Vidimus & ad miraculum vsque obstupimus ante pauculos dies domi meæ per Tubum opticum miræ perspicuitatis artificiosissimè elaboratū, à duobus Germanis huius artificibus fabrisq. nobis allatū donatumque; quem à Telescopij imitatione, & rerum minutarum conspectu *Microscopium* nominare libuit. In pediculo fædo quidem animalculo, hominis tamen non raro scocio, non os modò oculosque, barbam & prærensā duo in fronte cornicula, sed pedes in super ex vtroque latere ternos prælongos & articulatos, qui omnes vngues habebant recurus duos, longum vnum, breuem alterum, & pollicis apprimè locum suppletem, quibus & cutem apprehendit & serpendo gradum figit: tantum huic pollicis aut cuiuspiam particule simili huius loco, industria & nunquam deficiens Natura in minimis etiam & abiectissimis animalculis studere voluit! Et quoniam tam admirabilis hic instrumenti optici, per quod remotissima vt maximè propinqua intuemur, mentio incidit, operæpretium esse duxi suam Inuentorum gloriam nulli inuidere. *Ioannem Baptistam Portam Lynceum* primū huius Theoriam ac compositionem in ipsa sua Naturali Magia, necnon Mathematicas ipsius, vt ita dicam, radices in libello suo *De Refractionibus* ante quadraginta & plures annos ad amussim descripsisse, adeoque primū Auctorem extitisse sicuti huius ita & aliorum plurium mirabilium, quæ siue in Mathematicis siue in Physicis inuenit & ipse agnoscit & candidè ac libenter omnibus declarat. *Io. Keplerus Germanus Mathematicus Cæsareus*: Primū verò diligentissimum artificem Germanum vel Barauum quendam executioni dedisse & vel casu tubum construxisse libentissimè fatemur: *Galileum* deinde vbi Patauij Mathematica professus de hoc inaudisset saltem, sua sponte non visò prius Tubo similem construxisse, primoque & Venerijs & Patauij à se repertum ostendisse, vt in illius libro Italico idioma perscripto, cui titulus *Il saggioratore* expositum est. Hic sanè Galileus, quidquid siue strepant siue obstrepant inuidi, non solum vix audito rumore confecit, sed eo vsque perfecit, vt primus hunc cælo Tubum inferret & admiranda illa omnia, quæ iam in proemio descripti, mortalibus cunctis patefaceret.

Eodem Romæ tempore Lynceorū *Princeps Illustriss. Federicus Cæsius* rumore tantum è Belgio audito, id ipsum instrumentum composuit & inter complures in vrbe Magnates distribuit, nomenque *Telescopij* excogitauit & indidit: quod nomen etiam, cum non multis post mensibus Galileus Romam venisset, ipsumque *distus Princeps* & Antonium Persium, Ioannem Demisianum, Ioannem Terrentium, Franciscum Pisterum Camaldulensē Mathematicū, Iulium Cæsarem Lagallam Peripateticorum in vrbe corypheum, & me quoque cenā (vtrahis sæpe, qui delicias nullas nisi cum literis & literatis agnoscit) in Ianiculo post cælestia terrestriaque nonnulla spectacula & Philosophicas descriptiones excepisset, in ipsissimo huius instrumenti vsu pluries repetijt & ita

Nouus & mirabilis Tubus opticus tenuissimus.

Pediculi abiectissimi animalculi non vlt prius effigies.

Tubi optici Inuentio, & Constructio.

Illustriss. Princeps Federicus Cæsius Tubo nomen indidit.

omnibus placuit acceptumque fuit, ut deinde per urbem orbemque passim increbuerit. Ab hoc nobis alterum *Microscopium* appellare visum fuit, per quod minutissima animalcula, & horum ea quæ visum planè subterfugiant acutissimè cernuntur: illo quidem omnis generis remotissima, hoc verò minutissima quæque perspicimus sed maximè propinqua, quod quidem à Galilæo in Italia confectum, & ab eodem etiam anno proximè elapso in urbem allatum, nunquam tamen ita diligenter elaborari ab vllis artificum manibus vel ipsius vel collegarum iussu potuit, quam ab istis Germanis, qui sedulam in hoc nobis operam præstitere, nec pauca huiusmodi Microscopia, quæ Urbem totam in admirationè pertraxerunt, elaborata nobis exhibuerunt.

Supereſt vt *Mammærum* argumento hoc animal Canem esse comprobemus. Et cum Arist. cap. 1. lib. 2. de hist. Animalium differre mammas in quadrupedibus docuisset, duas nempe datas Elephanto tam mari quâ fæminæ sub armis, easque pro corporis vastitate valde exiguas: ac eodem loco fitas quaternas Vrsæ: alijs inter fæmina binas binisque saltem papillis donatas vt ouibus & Vaccis, sed his quaternas datas papillas: quibusdam nec in fæminibus mammas esse fitas, verum in ventre vt *Canibus* & *Suibus* & his quidem esse plures, verum non omnes pares esse subiungit. Ex his nisi fallor pathognomonicum signum sumi potest, non posse aliud animal esse id quod Icon nobis exhibet, quam Canem, cum in pictura sex mamillæ, ternæ nimirum in vtraque ventris parte numerentur. Tot equidem & ego eodem fitas ordine in mea domestica canicula reperio, (& forsitan aliæ caniculae plures habent) quibus duæ adhuc tamen adduntur in pectoris regione collocatæ sed exuccæ planè & ad lactandum vt censeo inutiles, nam & mares exiguas & lactis expertes obtinent. Licet si Scaligero credimus, hæc etiam valde aliquando intumescant, qui Leporarium se habuisse tam grandibus papillis scripsit, vt ex solo genitali mas esse nosceretur. Hæc autem nostra *Mexicana* fæmella est, quod vulua sub cauda protuberans ostendit.

Ac postquam huc pertigimus, non inutilis planè de mammis hæc quæstio moueri poterit, *debeantne his numero fetus respondere?* Quam enodasse libello de *Semine genitali* qui interijt, Scaliger profitetur. Falsum tamen axioma esse in suis iam sæpè laudatis Commentarijs innuit: cum duos vt plurimum Vacca edat vitulos & quatuor tamen papillas habeat. Sus etiam sexdecim, nec tot tamen mammis scateat: Mulier ternas sæpè proles pariat, cum duabus saltem mammis gaudeat, imò septem quandoque enixam esse, vt de familia inquit, *Porcellorum* Patauij res clara est. Ego hic Scaligero nequiquam refragor, & quam ipse historiam Patauinam & quidem veterem citat, ego nostrorum fidem temporum appello. Vidi hic Romæ (quæ ante tres demum menses, hinc ad plures septuagenaria maior è viuis abiit, & cuius filium ego ante viginti annos à Pleuritide liberaui) *Florentinam* mulierem, quæ cum vnico suo marito *Florentia* triginta sex filios masculos omnes, & semel vnico etiam partu viuos septem enixa est, qui omnes sacri Fontis lauacro abluti & à Sereuissimum tunc Hetrurix Magno Duce *Cosmo primo* (vt memorabile hoc simul factum nobilitaret) ex eo subleuati fuerunt, qui lepidis his Patrem verbis allocu-

Probatum
tertio à mā
mis Canem
esse hoc a-
nimal.

Mamillæ
etiam in
males

An mam-
mæ feci-
bus nume-
ro respon-
dere de-
beant.

Florentina
mulier tri-
ginta sed
fili masculo-
rum ma-
ter, & vno
partu septem
edidit.

allocutus dicitur: Maeste tua virtute mascula: si tali quo capisti modo processeris, de alio mihi Principatu dispiciendum dubito: periculum enim fore metuo, ne tam numerosam sis Sobolem progeneraturus, quæ bellum motura, his meis mihi sedibus demigrandi necessitatem imponere possit. Septem hi filij, tribus adhuc omnes diebus vixerunt & lac maternum luserunt. Tres etiam non raro vno partu editos & hic & in Germania vidimus. Ad dam & hoc Naturæ insolitum factum. Viuit iam Romæ honesta fæmina & iuuenis, quæ cum marito suo plures quidem filias filiosque sed singulos omnes procreauit, & tamen quatuor hæc à Natura mammis quæ lac omnes habent dotata fuit. Atque hæc licet parerga alicui videri possint, quin tamen recensere superfedere nolui, quod nobis mirabile omnipotentis Dei virtutem, & benignæ fecunditatem Naturæ nunquam satis laudandam & memoria æternâ colendam ante oculos proponere possint.

Nunc siquid nobis in hoc animali Cane videlicet, quod Aristotelem vel præterijt vel ab ipso omissum, sedulo animaduersum est, Naturæ Mystis minime inuidendum. Rectè quidem ille 3. de partib. Animal. cap. 14. Quæ in sanguineo genere viuiparo vtrinque dentata & multifida sunt, hæc simplicem habere ventriculum; non simplicem illa, quæ cornigera, solipeda aut bifidula. Sed non rectè, dum eodem Capite Caninum ventriculum paruum esse, nec ampliorem multo intestino & læuem intus, scriptum reliquit. Hoc enim & naturæ rei & ipsimet Aristoteli repugnat, siquidem hic 1. de hist. An. cap. 16. *Ventriculus, aut, humanus Canino similis est.* Humanus autem non exiguus, sed amplius planè & plurimarum sæpè tam esculenti quàm poculenti alimenti librarum capacissimus est, quod quidem non ex libris ego sed fideli in cadaueribus humanis (quorum centena propemodùm secui) autopsia expertus scribo. Et amplo admodum vidi ventriculo canem exenteratum, cui Arsenici drachma vna data fuerat Antidoti probandi gratia, quod ex serpentum puluere certo modo conflatur & multum prædicatur, quod quidem exhibitum nihil profuit: post plurimas enim vomitiones, vlulatus & gyrationes, Canis tandem mortuus concidit & sectus fuit, cui forsitan magis pinguis profuissent: memini enim me Romæ robustum iuuenem curasse, qui cum Risagalli puluerem in chartula quadam repositum cinamomum esse ratus pulmento suo insperisset, torsiones passus est & vomitus molestissimos, cui ego Philonium Romanum ac Mychridatium cum iusculis pinguibus & lacte copioso exhibui & sanitati feliciter restitui. In canis autem ventriculo rugas ac veluti vibices sanguine atro subductos ob insignem Arsenici ardorè vomitus causam manifestam, conspexi. Atque hunc Aristotelis lapsum imple etiam Scaliger aduertit, & Caninum ventriculū quadruplo intestino vel maximo etiam maiorem libenter concessit. De generali Canis hoc erat ab Aristotele docendum, in Cane scilicet penem osseum esse, quod ipse non scripsit, nos non raro vidimus. *Genitalis*, inquit, 2. de hist. An. cap. 1. *verò ipsius differentia numerosa est, alijs enim cartilaginosa carnosumque est vt homini* (At cartilaginem nemo Anatomorum vnquam in hominis pene etiam per somnium vidit, est enim hæc substantia sui generis nec carnosâ planè, multo minus cartilaginosa) quod vt

Romanæ
mulier qua-
tuor mam-
mis lacte
fecundis
prædita.

Aristotelis
lapsus de
Canis ven-
triculo.

Canis post
Arsenicum
sumptum,
quæ acci-
dentia sit
passus.

Iuuenis fa-
luti restitui
a sum-
pro Arseni-
co

Canis ven-
triculus ab
Arsenicum
morui.

In Aristote-
lem ani-
maduersio
de Genita-
li hominis
& Canis.

parte

parte carnosa inflari nequit, sic parte cartilaginosa intumescit, excrescitq. Alijs uerum ut Camelo & Ceruo, alijs oseum ut Lupo, Vulpi, Mustela, Ictis seu Uiverra. Vbi canem praetermisit, si nō ad Vulpium aut Luporum forsitan speciem eūdem referri putauit. Et fieri sanē potest, ut ob hoc officulum (quod in Cane duorum longitudine palmorum, quatuor transversos aequat digitos, & genitali ita concinne annexum haeret, ut sulcum etiam qui meatum urinarium sibi fixum excipit, incisum satis constituat) canes dum urinam reddunt, crus alterum subleuent, ut Cardanus coniecit, ne eā ventrem conspergant, & ut ego autumo, diutius etiam in coitu haereant; hoc enim officulum facit ne ita genitale citō flaccescat. Quamuis haesionis huius alia & non incongrua ratio asserri possit, glandosa nempe corpora quae penis radicem circulariter ferme ambiunt & in coitu plurimum intumescunt. Tertium, quod in Aristotele corrigendum censeo, hoc & non leue est: Caluaria; inquit lib. 3. de

Hist. An. cap. 7. non simili modo in quoque Animalium genere habetur. Alijs enim ose continuo calua perficitur ut Cani; alijs compacto ut homini. Vult nimirum Canem sine futuris vllis ose continuo caluam suam sortitum esse. Quem Scaliger errorem non vidit, saltem non correxit in expositione sua. Haud ydidi maiorem magis in vtroque oscitantiam. Canis enim quod ex meo discere Scelecto Canino poteris, futuras omnes quas homo, & plures etiam in Caluaria sua impressas tenet. Est huic Coronalis, Sagittalis, Lambdoides, est insuper in Canibus os frontis sua diuisum commissura etiam in adultis, quae in recens natis hominibus apparet quidem, in aetate verō prouectis plane obliteratur: quae res fecit ut tam Aristoteles quam Medici omnes huius frontalis diuisionis in homine non meminerint. Adesse eam tamen in Abortu & nuper natis infantibus manifeste conspicitur, & tam longē progreditur ut & nasi & maxillae vtriusque ossa per medium rectē diuidat. Vnde ut credam, facile adducor & ipsum bonum quandoque dormitasse Homerū, Aristotelem hominem quales nos sumus fuisse, & labi potuisse & aliquando ex chartaceis porius libris sapuisse, quam vtrumque Naturae folium Caelum inquam, & Terram penitus inspexisse.

Calua Canis pluribus quam hominis futuris distincta.

Quadragesima dentes canis obtinet.

Costas habet tredecim.

Partus Canis.

Carnes a quibusdam eduntur.

De dentibus etiam, de quibus aliquam apud Autores controuersiam inuenio, hoc quod dicam habeo. Vndiq; hi in vtraque maxilla sibi correspondent. Sex numerantur anteriores quos incisivos dixeris, sequuntur duo oblongi & erecti verē Canini ex vtroque latere singuli: tum sex molares in vtroque ibidem latere. Ita ut Canis cum socijs suis superioribus toto suo in ritu seu ore dentes quadragesima obtineat. Costas numero tredecim, clauiculis enim caret. Nec Talum habet: quid autem hic sit, alibi dicendi locus erit. Solent post partum, qui Canibus longē difficilior est quam felibus, matres subito Chorion siue secundinam ut vocant, catulorum suorum, quod ipsum vidi, deuorare & sic etiam obstetricis munere fungi, & mordicus vmbilicum, cum nullo hic ipsis amplius vsui esse possit, abscindere.

Antiquitus catulorum carnes frequentes in cibis & medicamentis fuisse ex Hippocrate etiā discimus; quin & hodie in Sinarum Regno cum alijs à lanionibus in macellis venduntur carnibus, & populis eisdem quotidianus sunt cibus.

A fide

A fide dignis accepi, tabidis nullum praesentius remedium esse, quam si frequenter in cibis suis Canino adipe vtantur. Stercus Caninum, quod Album Graecum forsitan melius Draecum pleriq; vocant, his libenter relinquimus, quibus adeo animalium fineta pro medicamentis placent: quasi ex ditissimo Naturae thesauro non millena nobis & meliora & gratiora suppetant. Felem vidi, quae adultorum Canum non attigit carnes, catulorum libenter edit; quod illae ob coitum hircum olerent. Sic nobis etiam executorum carnes ut pecudum & caporum magis ardent. Vidi & catulum à felis vberibus pendentem, quae pluribus ipsi diebus lac praebuit, ac probe enutriuit.

Atqui nō deerunt nataluli quidam, quos iam mihi etiam se opponere audio, animal hoc de quo iam longam fati texui historiam, canem minime esse, quod nec figura huic admodum conueniat, nec in America (quae ipsis ego arma ministro) ante Hispanorum in illas partes aduentum Canes vlli conspecti fuerint, quod ex descriptione Tertiae in Americam & in specie quidem in Brasiliam Nauigationis clarum euadit. Quod & Gomara in generali sua Indiarum Historia testatur. Cum enim Brasilienses primū ex Venaticorum genere Canem in Villagagnonis aduentu nostris etiam hominibus applaudentem vidissent, obstupuerunt valde, quod hic aliquam similitudinem cum animalibus ipsi lanouare, Leone quouis ferociore gereret. Christophorus Columbus quoque, ubi primum ad Insulam Boriquen, quae S. Ioannis nomine insignitur, peruenisset, Indi illi qui cum Hispanis bellum gerebant, vehementer Canem subridum peregrinum sibi timuerunt, qui duorum etiam ferē balistariorum stipendium merebat, acerrimus ut Barbarorum hostis, ita strenuus Hispanorum defensor. Et Valboa Hispanorum Centurio fortissimus, cum primum Australem patefecit Oceanum, Canes quos secum habebat in Indos emisit, qui fuga sibi consulentes, non minore ab his damno, quam à praestantissimis Valboae militibus terrore affecti fuerunt.

Hic ego ab eruditissimo philosopho & Theologo Iosepho à Costa è Societate IESV supplicas mihi postulo, qui ea de Noui Orbis Natura ingenij sui acumine & experientia ipsa edoctus aperuit, quae Veteres philosophi frivolis persuasi sine sensu rationibus (qui error & hodie plurimum contingit in scholis) pertinacissimē negare ausi fuerunt. Hic enim lib. 4. cap. 33. Tria ait in India occidentali Animalium genera reperiri, vnum soli Indiae natium & proprium, alterum Hispanicis siue Europaeis simile, tertium ab Hispanis primum in eam Orbis partem illatum. Et ex his vltimis quidem esse oues, vaccae, capras, sues, equos, asinos, Canes, feles & his similia. Probat autem haec noua omnia Americanis fuisse, quoniam nulla propria nomina, quibus iam enarratas bestias appellent, nouerunt, sed meris Hispanicis & his corruptis admodum vtantur.

Atqui hic ipse meum magis iugulum peto, dum Canes illuc aliunde illatos vtro fateor. Sed litem hanc facile & tribus ut aiunt verbis ipsiusmet Iosephi, quibus laudatum iam caput concludit, componam & finiam. In initio inquit, India Canes nullos nouerat praeter genus quoddam pumilum, quod patria voce ALCO nominabant. Iam propter similitudinem Canes ab ipsis Hispanis illati grandiores

Obiectio- nes quae fieri possent non esse. Canē hoc animal.

Audi Hispanorum in Americam aduentum ibiq; nullos fuisse Canes conspectos.

Iosephus à Costa laudatur.

Respondetur obiectio- nibus.